

Menada 'manoll', V. *manada* (MA) *Menadis*, *medor*, *menadora*, *menament*, V. *menar* *Menaó* o *menaço* 'secreció' en *Medicines Part.* d'Ibn-Wáfíd, deu ser grafia oriental per *mana(z)ó*, ll. MANATTONEM 'acció de rajar'

MENAR, del ll. vg. MĪNĀRE 'engegar, empaïtar, menar, animals', en llatí MĪNĀRĪ 'amençar', a causa dels crítics i amenaces amb què engeguen i fan caminar les bèsties i els ramats. □ 1.ª doc.: orígens (docs. del S. XII).

«Veng a z'alberg d'En G. de Margenedes, e *menàse'n* zos porcs e 'z bous e tot aitant cant i trobà» en un memorial de clams dels homes d'Escalles (Alt Cardener), del S. XII (PPujol, *DocVgUrg.*, 4.24); també llavors en construcció transitiva: «preseren A. Nebot --- e trasc<r>en-lo de l'església pres e, mans ligades, *menaren-lo* a Cunquevela, e <ten>gren-lo tres dies pres» en el mateix segle, en uns clams semblants d'Hostafrancs de Segarra (id., id., 6.7). També es troben ja en docs. d'aquell temps les accs. figurades de la mena de 'tractar', 'negociar': «vos pregam, séner, que no-ns lexets *menar* a tort ni-ns i *menets*, que aquel deume é de la ecclésia de Araós e fo toz temps, e la vila é vostra e deu ésser vostra», d'una lletra de prec de la Vall Ferrera al bisbe d'Urgell, de c. 1260 (id., id., 27.12); en dos docs. de l'Anoia coetanis llegim «*menar* aque<l> fet» i «*menar* cosa» per 'conduir un plet, conduir una causa (legal)' (scriptures de Tous, de 1251, p. p. MiretS, *CongrLLCat.*, 528.2, 529.14).

També, des de llavors, en literatura, i amb aqueixes vàries construccions i accepcions. Sovint en Lull: «L'orp ligà lo cha, lo qual lo *menava* per les portes ---», *Blanq.* (NCl. I, 280.18); així mateix I, 208.9, 229.2, i molts altres passatges encara, incloent-hi la construcció reflexiva: «lo pastor qui sa muller se'n havia *menada*»; i l'acc. figurada, moral: «ni-s lexava de *menar* son dol, a tot son poder» (ib. II, 66.14; I, 247.16); «moltes dones maridades --- qui tres o quatre nen tenen en color e a tots fan de matí *menar* la cinia e al vespre truffen-se de tots», Eiximenis (*Dones*, cap. 29; *EntreDL* I, 188) donar voltes entorn de la sospirada com mul que roda el vogi (o potser 'els tornen bous'). Pel que fa al significat fonamental i als usos bàsics, inútil donar-ne més testimonis medievals, que trobaríem a grapats en Jaume I, Muntaner, Eiximenis, Ausiàs, Martorell i tots els clàssics medievals; i amb aquests valors seguí ben vivaç en els segles baixos, fins a la Renaixença.

Si bé en parla vulgar de Bna. n'havia reculat l'ús, no s'hi resignà gaire el de la gent culta i nacional, ni gens la llengua literària: «Pel pobre Tallaferro quin suplici / veure colgar aquell amat tresor! / com víctima *menada* al sacrifici, / està trist, capficat, esglayador / ---», Verdaguier (*Canigó* IX, 52s); «Ell cridà ---Visca Catalunya! --- / Tot, gent i pati, es va desfer, / i, a un batre d'ulls, abans de caure, / la gran Invocada veié: / com una barca, tot sola, / però *menada* pels Destins, / per uns destins d'ales nacrades / i el guspireig de les onades / i els salts de joia dels dofins!»,

Carner (*A Companys*, 1952).

Altres usos menys generals no manquen en els escrits. Des d'antic en el que després ha assumit, en la llengua central, el derivat *remenar*, i en el P. Val. *menejar*: «cu<l>ers d'olles a *menar*, de la saumada, 2 culers; item, de culeres de boix, de cascuna saumada, 2 drs.», 1284 (Alart, *RLR* IV, 376); «DE CUYNAR --- lo farcit --- fondre --- *menar*: versare; mesclar ---», «RECEPTA DE FER TINTA --- estiga al sol dos dies, y se *mene* ab un fust vert de figuera», OPou (*TbPu.*, 225, 181). Igual que *portar*, es pot dir moralment d'alguns sentiments (*AlcM* II, § 3): «no viu sinó de la seva poca vergonya y de la por que li *menan* els acreedors», «uns semblaven no *menar* cap por als lladres, i altres se resignaven a fer grans marrades per fugir de llocs massa feréstecs o anar més temps ajustats a unes o altres colles», MrnVayreda (*Puny.*, III, 81 (69); IV, 88 (74)).

Anotem també de la llengua parlada algunes d'aquestes aplicacions tan àmplies i vagues: «ets espàrecs *adza mēnōn* molt cercats», mall., o sigui són molts els qui van pel camp buscant espàrecs bosquetans (Son Cervera, 1964). Acostant-se ja més al significat bàsic, 'conduir': «—En quin ordre em dieu els noms? —Ho *mēnu* arreu» (o sigui vaig enumerant-los, arreglant-los, seguint la posició, sense solució de continuïtat) Gósol (1964); construït absolutament, amb referència a l'aigua de reg, en terres valencianes d'horta ho apliquen a l'artèria d'irrigació que forneix l'aigua a un sector del terme: «ací mos servix la séquia tal, ells *menen* de la Séquia 'l Ràfol» (Sanet i Negrals, 1963). *Menar* 'tractar' en la frase «cant --- hoí parlar dels servidós --- qui éran mal *menats*, sí-fo malament dolent», Reixac (*Q.*, 62.19).

Però és clar que la més estesa resta pertot l'aplicació a les bèsties, i més oïda que enlloc en tot l'ample de la faixa pirinenca, àdhuc fins a la bella frontera lingüística de l'O. i del N.: «*menà*: conduir por el ronzal: *mena* ixo macho», Benasc (Ferraz, 78); «van *menar* un escabot de cabres a Fontviva i se'ls hi glaçaven» al capdamunt de Cerdanya, Porta (1959), on també se sent *menar-se'n* per emportar-se qualsevol cosa: «el Pont Balandrí *se l'en va menà* el riu Querol i no en veuríeu rastre» (id., id.). I segurament l'acc. més quotidiana, almenys entre la gent del camp i a la meitat Nord del Princ., és la de 'tenir al seu càrrec el conreu de tal o tal heretat': «aquell camp el *mena* l'amo» StPol, «és una peça que la hi *mena* el parcer» Horskavinyà (1931 ---), i així segueix fins a l'Alt Pallars: «ixos camps los ha *menat* oncle» a la Vall d'Àsua (Caregue, 1964). I també ho usen absolutament, sense complement del lloc, o bé en construcció passiva, per distingir la part de terme que s'explota amb cultiu agrícola, en contrast amb la part erma o poblada de bosc, o usada com a pasturatge: «Però *Clarà* què és? —És un tros de camps que es *menen*» Lluçà (1964), «Lo Tros F. i lo Tros V. són camps que *mēnen*» Cabó (1957), d'on resulta que cap a Segarra el participi se substantiva i diuen «el *mēnat*» per oposició a allò que és bosc (Claret, 1956).